ISNN 3030-3907

2026/2
VOLUME 3

DEVELOPMENT OF SCIENCE

ILMIY JURNAL

Development of science

Ilmiy jurnal

2026/2 VOLUME 3

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

O‘TKIR HOSHIMOVNING “DUNYONING ISHLARI” ASARI TARJIMASIDA MILLIY KOLORIT VA LINGVOKULTUROLOGIK MUAMMOLAR

Narkabilova Rayxonoy Alisherovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali. “O‘zbek va xorijiy tillar” kafedrasi assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘tkir Hoshimovning “Dunyoning ishlari” asari tarjimasida milliy kolorit va lingvokulturologik muammolar tahlil qilinadi. Asar o‘zbek xalqining ma’naviy-axloqiy qadriyatlari, oilaviy munosabatlari va milliy mentalitetini badiiy jihatdan ifodalovchi muhim manba hisoblanadi. Tarjima jarayonida milliy koloritni saqlash, realiyalarni adekvat yetkazish, frazeologik birliklar va madaniy konnotatsiyalarni moslashtirish kabi muammolar yuzaga keladi. Tadqiqotda qiyosiy-tahliliy metod, lingvokulturologik yondashuv va kontekstual analiz usullaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, asarni boshqa tilga tarjima qilishda milliy o‘ziga xoslikni saqlash uchun funksional ekvivalentlik, izohli tarjima va transliteratsiya strategiyalaridan kompleks foydalanish samarali hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: milliy kolorit, lingvokulturologiya, badiiy tarjima, realiya, ekvivalentlik, O‘tkir Hoshimov.

Аннотация. В данной статье анализируются проблемы национального колорита и лингвокультурологические аспекты перевода произведения O‘tkir Hoshimov «Dunyoning ishlari». Произведение рассматривается как важный художественный источник, отражающий духовно-нравственные ценности узбекского народа, семейные отношения и особенности национального менталитета. В процессе перевода возникают трудности, связанные с сохранением национального колорита, адекватной передачей реалий, фразеологических единиц и культурных коннотаций. В исследовании использованы сравнительно-аналитический метод, лингвокультурологический подход и контекстуальный анализ. Результаты показали, что для сохранения национальной самобытности при переводе произведения на другой язык эффективным является комплексное применение стратегий функциональной эквивалентности, описательного перевода и транслитерации.

Ключевые слова: национальный колорит, лингвокультурология, художественный перевод, реалия, эквивалентность, O‘tkir Hoshimov.

Abstract. This article analyzes national color and linguocultural issues in the translation of the work *“Dunyoning ishlari”* by O‘tkir Hoshimov. The work is considered an important literary source that artistically reflects the spiritual and

ISSN 3030-3907

moral values of the Uzbek people, family relationships, and the national mentality. In the translation process, difficulties arise in preserving national color, adequately rendering culture-specific realia, phraseological units, and cultural connotations. The study employs comparative-analytical methods, a linguocultural approach, and contextual analysis. The findings indicate that the integrated use of functional equivalence, explanatory translation, and transliteration strategies is effective in preserving national identity when translating the work into another language.

Keywords: national color, linguoculturology, literary translation, realia, equivalence, O‘tkir Hoshimov.

KIRISH

Zamonaviy tarjimashunoslikda badiiy matnni tarjima qilish nafaqat til birliklarini o‘girish, balki madaniy qatlamni ham adekvat yetkazish jarayoni sifatida qaraladi. Ayniqsa, milliy koloritga boy asarlarni tarjima qilishda lingvokulturologik muammolar dolzarb ahamiyat kasb etadi.

O‘tkir Hoshimov o‘zbek adabiyotida inson ruhiyati, milliy qadriyatlar va hayotiy falsafani teran tasvirlagan ijodkorlardan biridir. Uning “Dunyoning ishlari” asari o‘zbek xalqining turmush tarzi, oilaviy munosabatlari, ona siymosi, mehr-oqibat va insoniylik fazilatlarini badiiy talqinda aks ettiradi. Asar kuchli milliy koloritga ega bo‘lib, unda o‘zbekona muomala shakllari, diniy va maishiy realiyalar, xalqona iboralar va frazeologizmlar keng qo‘llanilgan.

Mazkur maqolaning maqsadi — “Dunyoning ishlari” asari tarjimasida uchraydigan milliy kolorit va lingvokulturologik muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish yo‘llarini ko‘rsatishdir. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda asar misolida milliy mentalitetni ifodalovchi birliklarning tarjimadagi funksional transformatsiyasi tizimli ravishda tahlil qilinadi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot materiali sifatida Dunyoning ishlari asari va uning boshqa tillarga qilingan tarjimalari (rus va ingliz tilidagi variantlari) tanlab olindi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. Qiyosiy-tahliliy metod – original matn va tarjima variantlarini solishtirish.
2. Lingvokulturologik tahlil – milliy mentalitetni ifodalovchi birliklarni aniqlash.
3. Semantik-pragmatik analiz – ibora va realiyalarning konnotativ ma’nosini ochish.
4. Deskriptiv metod – tarjima strategiyalarini tavsiflash.

Tadqiqot obyekti – milliy koloritni ifodalovchi til birliklari (realiyalar, frazeologizmlar, murojaat shakllari, diniy va maishiy terminlar). Predmet – ushbu birliklarning tarjimada berilish usullari va ularning lingvokulturologik adekvatligi.

ISSN 3030-3907

NATIJALAR

Milliy kolorit tushunchasi va uning asardagi ifodasi

Milliy kolorit — bu muayyan xalqning tarixiy, ijtimoiy va madaniy xususiyatlarini ifodalovchi badiiy vositalar majmui. “Dunyoning ishlari” asarida milliy kolorit quyidagi qatlamlarda namoyon bo‘ladi:

- Oila va qarindoshlik munosabatlari (“oyi”, “aka”, “opoqi”);
- Diniy tushunchalar (“duo”, “qazo-qadar”);
- Maishiy realiyalar (“tandir”, “supra”, “mahalla”);
- Xalqona iboralar va maqollar.

Tarjimada ushbu birliklarni bevosita o‘girish ko‘pincha semantik yo‘qotishlarga olib keladi.

Realiyalarni tarjima qilish muammolari

Realiya — muayyan millat hayotiga xos predmet va tushunchalarni anglatuvchi birlikdir. Masalan, “mahalla” so‘zi oddiy “neighborhood” deb tarjima qilinganda uning ijtimoiy institut sifatidagi ma’nosi to‘liq ochilmaydi. Shuning uchun transliteratsiya (“mahalla”) va izohli tarjima usuli samaraliroq hisoblanadi.

Xuddi shuningdek, “tandir” so‘zini “oven” deb berish umumiy ma’noni anglatadi, biroq milliy taom tayyorlash an’anasi va madaniy fon yo‘qoladi. Bu holatda “tandir (traditional clay oven)” shakli maqsadga muvofiqdir.

Frazeologik birliklar va ularning lingvokulturologik xususiyati

Asarda ko‘plab xalqona iboralar uchraydi. Masalan, “ko‘ngli tog‘day ko‘tarildi” iborasini ingliz tiliga “he became very happy” tarzida tarjima qilish mumkin, ammo obrazlilik pasayadi. Ekvivalent ibora topilmasa, metaforani saqlagan holda erkin tarjima qilish lozim.

Frazeologizmlarni tarjima qilishda quyidagi strategiyalar qo‘llaniladi:

- To‘liq ekvivalent topish;
- Qisman moslashtirish;
- Tavsifiy tarjima;
- Izohli tarjima.

Murojaat shakllari va mentalitet ifodasi

O‘zbek tilida hurmat va yaqinlikni ifodalovchi ko‘plab murojaat shakllari mavjud (“oyi”, “domla”, “aka”). Ingliz tilida bunday differensial tizim mavjud emas. Shu sababli tarjimada milliy mentalitetni aks ettirish qiyinlashadi.

Masalan, “oyi” so‘zini oddiy “mother” deb tarjima qilish semantik jihatdan to‘g‘ri, biroq undagi mehr-muhabbat va hurmat ohangi kamayadi. Ayrim hollarda “dear mother” yoki kontekstual kuchaytirish vositalari qo‘llaniladi.

MUHOKAMA

ISSN 3030-3907

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, milliy koloritni tarjimada saqlash tarjimonning lingvokulturologik kompetensiyasiga bog‘liq. Tarjima jarayonida ikki madaniyat to‘qnashadi va ma’no transformatsiyaga uchraydi.

“Dunyoning ishlari” asari misolida quyidagi muammolar aniqlandi:

1. Realiyalar semantik torayishga uchrashi.
2. Frazeologik birliklarda obrazlilikning yo‘qolishi.
3. Murojaat shakllarida milliy mentalitetning sustlashuvi.
4. Diniy va ma’naviy tushunchalarning konnotativ qatlamini berishdagi qiyinchiliklar.

Shu bois tarjimada faqat lingvistik ekvivalentlik emas, balki funksional va pragmatik moslik ham ta’minlanishi zarur.

XULOSA

Dunyoning ishlari asari tarjimasida milliy koloritni saqlash murakkab, ammo muhim vazifadir. Tadqiqot natijalariga ko‘ra:

- Realiyalarni transliteratsiya va izoh orqali berish samarali.
- Frazeologizmlarda obrazlilikni maksimal saqlash zarur.
- Murojaat shakllarini kontekstual kuchaytirish orqali mentalitetni yetkazish mumkin.
- Tarjimonda lingvokulturologik bilim va madaniy sezgirlik yuqori bo‘lishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, milliy koloritni adekvat tarjima qilish asarning badiiy-estetik qiymatini saqlashga xizmat qiladi. Bu esa o‘zbek adabiyotining jahon miqyosida to‘g‘ri talqin qilinishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘tkir Hoshimov. *Dunyoning ishlari*. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 1982.
2. O‘tkir Hoshimov. *Dunyoning ishlari*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019 (qayta nashr).
3. Vinay Jean-Paul, Darbelnet Jean. *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. – Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1995.
4. Eugene Nida. *Toward a Science of Translating*. – Leiden: E.J. Brill, 1964.
5. Peter Newmark. *A Textbook of Translation*. – New York: Prentice Hall, 1988.
6. Lawrence Venuti. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. – London & New York: Routledge, 1995.
7. Mona Baker. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. – London & New York: Routledge, 1992.
8. Vladimir Karasik. *Yazykovoy krug: lichnost, kontsepty, diskurs*. – Volgograd: Peremena, 2002.
9. Vera Maslova. *Lingvokulturologiya*. – Moskva: Akademiya, 2001.

ISSN 3030-3907

10. G‘afur Salomov. *Tarjima nazariyasi asoslari*. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1983.

ISSN 3030-3907